

SỰ BIẾN ĐỔI NHÀ Ở TRUYỀN THỐNG NGƯỜI CHĂM H'ROI, KHU VỰC PHÚ YÊN DƯỚI TÁC ĐỘNG CỦA QUÁ TRÌNH ĐÔ THỊ HÓA

Võ Hoàng Vũ ^{1,2}, Bùi Thị Hiếu ¹

¹ Khoa Kiến trúc, Trường Đại học Khoa học, ĐH Huế

² Khoa Kiến trúc, Trường Đại học Xây dựng Miền Trung

Email: vohoangvu@muce.edu.vn, hieuhuy81@gmail.com

Ngày nhận bài: 13/01/2022; ngày hoàn thành phản biện: 22/3/2021; ngày duyệt đăng: 4/4/2022

TÓM TẮT

Nhà ở truyền thống người Chăm H'roi, khu vực Phú yên, với những đặc trưng nổi bật về mặt kiến trúc, nghệ thuật trang trí và hàm chứa những giá trị về mặt lịch sử văn hóa, bản sắc truyền thống, là những di sản có giá trị. Tuy nhiên, trải qua nhiều biến động của lịch sử, sự phát triển kinh tế - xã hội, sự gia tăng dân số, tái định cư, sự buông lỏng trong quản lý quy hoạch phát triển kiến trúc nhà ở, và đặc biệt là vấn đề đô thị hóa đã và đang làm cho kiến trúc nhà ở người Chăm H'roi thay đổi cả về bố cục sân vườn, hình thức kiến trúc và công năng sử dụng... Hình ảnh kiến trúc nhà ở truyền thống đầy bản sắc của người Chăm H'roi cũng vì thế mà đang dần mai một, mất đi. Nghiên cứu dưới đây nhằm đánh giá thực trạng sự biến đổi nhà ở người Chăm H'roi, khu vực Phú yên trong bối cảnh của quá trình đô thị hóa thông qua phương pháp khảo sát thực địa (chụp ảnh, đo vẽ, phỏng vấn...) và phương pháp đối chiếu, so sánh. Nghiên cứu là cơ sở cho việc đề xuất những định hướng và giải pháp nhằm bảo tồn thích ứng.

Từ khóa: Chăm H'roi, nhà, biến đổi, bảo tồn...

1. MỞ ĐẦU

Nhiều năm qua, đô thị hóa đã và đang làm thay đổi bộ mặt xã hội người Chăm H'roi, trong đó có kiến trúc nhà ở. Các khu tái định cư ngày càng được mở rộng, nhiều cánh rừng sản xuất mọc lên làm giảm diện tích rừng tự nhiên. Những nhà cấp 4, đường bê tông hóa thay thế dần những đường đất, những nếp nhà bình dị. Ngay cả các ngôi nhà phía sâu trong làng cũng cùng chung số phận, chúng bị thay đổi về hình thái khuôn viên truyền thống do người dân chia nhỏ khu đất cho con cái ở riêng. Với quy mô đất được nhà nước cấp, nhiều hộ gia đình đã phá vỡ bố cục truyền thống cũ, chuyển sang phân lô độc lập cho con cái. Nếp sống quây quần bên nhau, các nhà sàn tụ hội về sân

chung dần dần biến mất... Vì vậy, nghiên cứu sự biến đổi nhà ở truyền thống người Chăm H'roi, khu vực Phú Yên là rất cần thiết, làm cơ sở cho những đề xuất mang tính định hướng cho việc quản lý quỹ kiến trúc nhà ở truyền thống và phát triển kiến trúc nhà ở mới cho người Chăm H'roi, khu vực Phú Yên trong giai đoạn hiện nay.

2. SỰ BIẾN ĐỔI NHÀ Ở TRUYỀN THỐNG NGƯỜI CHĂM H'ROI, KHU VỰC PHÚ YÊN DƯỚI TÁC ĐỘNG CỦA QUÁ TRÌNH ĐÔ THỊ HÓA

2.1. Đô thị hóa và những tác động của đô thị hóa hiện nay tới làng xã - nông thôn Việt

Đô thị hóa, trước hết, là quá trình tập trung dân số vào các đô thị, là sự hình thành nhanh chóng các điểm dân cư đô thị trên cơ sở phát triển sản xuất và đời sống... Quá trình đô thị hóa cũng là quá trình biến đổi sâu sắc về cơ cấu sản xuất, cơ cấu nghề nghiệp, cơ cấu tổ chức sinh hoạt xã hội, cơ cấu tổ chức không gian kiến trúc xây dựng từ dạng nông thôn sang thành thị [4]. “ Đô thị hoá là một quá trình biến chuyển kinh tế-xã hội-văn hoá và không gian, gắn liền với những tiến bộ về khoa học kỹ thuật của xã hội loài người, trong đó diễn ra sự phát triển nghề nghiệp mới, sự chuyển dịch cơ cấu lao động, sự chuyển đổi lối sống ngày càng văn minh hơn cùng với sự mở rộng không gian thành hệ thống đô thị, song song với việc tổ chức ranh giới hành chính lãnh thổ và quân sự. Ở những nước có trình độ phát triển kinh tế xã hội càng cao thì tỷ lệ đô thị hoá càng cao. ” [5]

Quá trình đô thị hóa đã ảnh hưởng và tác động tới làng xã-nông thôn Việt [5], cụ thể là: Đó là sự chuyển đổi kinh tế-xã hội, cơ cấu kinh tế, là sự hình thành các khu công nghiệp mới, các dự án mới xây dựng ở vùng ven đô, là quá trình tự chuyển đổi nghề nghiệp trong các làng xã đô thị hóa, từ nông nghiệp sang phi nông nghiệp, phát triển tiểu thủ công nghiệp, dịch vụ; Đó là sự chuyển dịch dân cư nông thôn ra đô thị, và ngược lại là quá trình nhập cư từ bên ngoài vào làng xã, tạo ra sự xâm nhập và hòa lẫn lối sống đô thị vào nông thôn và sự hội nhập của dân cư nông thôn vào lối sống đô thị; Đó là sự chuyển biến không gian đô thị ra nông thôn, cụ thể hóa bằng việc chuyển đổi đất nông nghiệp thành đất đô thị, dẫn đến sự thay đổi ranh giới hành chính từ xã lên phường, đồng thời tác động làm thay đổi môi trường sinh thái, môi trường kinh tế - xã hội, bộ mặt kiến trúc truyền thống, vốn có ở các làng xã.

2.2. Sự biến đổi nhà ở truyền thống người Chăm H'roi, khu vực Phú Yên dưới tác động của quá trình đô thị hóa

Kiến trúc nhà ở truyền thống người Chăm H'roi- khu vực Phú Yên mang trong mình nhiều giá trị về lịch sử và văn hóa địa phương mà một trong những kiểu thức đặc trưng là nhà mái tranh vách phen tre, phân bố nhiều ở các huyện như Đồng Xuân, Sơn Hòa. Từ cách tổ chức không gian kiến trúc, kiểu thức kết cấu của hệ khung cột, cấu trúc mái nhà đến các chi tiết trang trí trong và ngoài nhà đều được đúc kết từ cuộc sống sinh

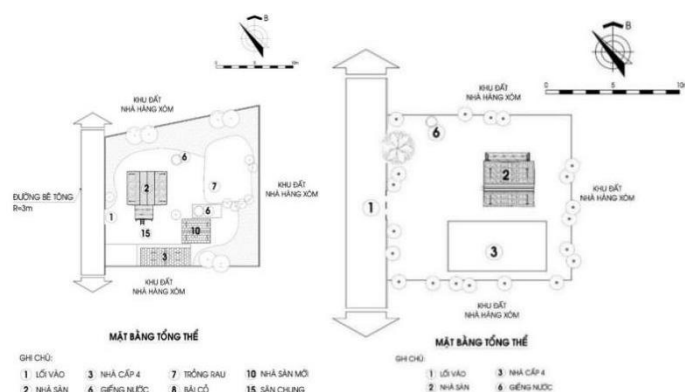
hoạt hằng ngày, gắn liền với đời sống sản xuất làm nương rẫy, phản ánh thái độ ứng xử của cư dân với môi trường thiên nhiên và môi trường xã hội xung quanh.

Người Chăm H'roi có ngôi nhà mang nhiều giá trị kiến trúc bản địa: Tổng thể làng theo lối bố cục “làng tròn” đặc trưng thường thấy ở các dân tộc thiểu số; Bố cục sân vườn cảnh quan hài hòa với thiên nhiên và hướng các hoạt động ra bên ngoài ngôi nhà để kết nối gia đình, cộng đồng; Tổ chức không gian nhà liên hoàn và đơn giản; Hình khối công trình đối xứng, nhỏ gọn; Hệ kết cấu gỗ, tre không chôn móng xuống mà đặt trên các viên đá cho phép dễ di chuyển và tái định cư; Vật liệu xây dựng từ địa phương dễ tìm; Trang trí không cầu kỳ mà hướng về thẩm mỹ của vật liệu bao che ...

Đô thị hóa, các chính sách xây dựng nông thôn mới, chính sách bảo vệ rừng, sự thay đổi sinh kế... đã có những tác động và ảnh hưởng đến cấu trúc làng xã truyền thống và làm biến đổi không gian cư trú của người Chăm H'roi.

2.2.1. Biến đổi trong bố cục sân vườn, tổ chức mặt bằng tổng thể nhà ở người Chăm H'roi

Đặc trưng nổi bật trong bố cục sân vườn nhà ở truyền thống người Chăm H'roi - Phú Yên không mang tính tập trung hợp khối cao như nhà ở truyền thống các dân tộc khác, mà thể hiện rõ tính chất một quần thể nhiều công trình nhỏ, đơn giản, phân tán vây quanh ngôi nhà chính (thường là nhà bố mẹ) với cái sân thoáng rộng gắn liền phía trước ngôi nhà được gọi là Cham (xem hình 2.1). Tuy nhiên, dưới tác động của quá trình đô thị hóa, quy mô của khu đất nhỏ hơn trước (hẹp và dài), đã làm thay đổi rõ nét bố cục tổ chức sân vườn và mặt bằng tổng thể (xem hình 2.2). Với các hộ gia đình có kinh doanh tạp hóa thì sân vườn hướng vào bên trong, nhường chỗ cho nhà cấp 4 ra trước nằm cạnh trục đường bê tông hóa liên thôn, liên xã (xem hình 2.3). Cơ cấu sân vườn mang tính kết nối truyền thống dần bị phân rã (xem hình 2.4).

Hình 2.1 và Hình 2.2: Bố cục mặt bằng tổng thể nhà ở người Chăm H'roi (Thôn Hà Rai, Xã Xuân Lãnh - Huyện Đồng Xuân - Tỉnh Phú Yên) trước và sau tái định cư. Nguồn: Tác giả [1]

*** Biến đổi trong tổ chức không gian kiến trúc nhà ở người Chăm H'roi**

Về tổ hợp mặt bằng không gian nhà, bố cục truyền thống dạng hình chữ nhật và các không gian theo chiều dọc liên hoàn đã thay đổi để phù hợp với nhu cầu sử dụng mới. Các không gian mới, coi nói thêm dẫn đến biến đổi mặt bằng thành các dạng hình chữ L, chữ T hay tự do (xem hình 2.6 và hình 2.7). Từ lối sống hướng ra ngoài trời đến hướng vào bên trong nhà (xem hình 2.8). Nhà ở của người Chăm H'roi giai đoạn sau tái định cư, quá trình đô thị hóa đã hình thành nên những không gian chức năng mới sau:

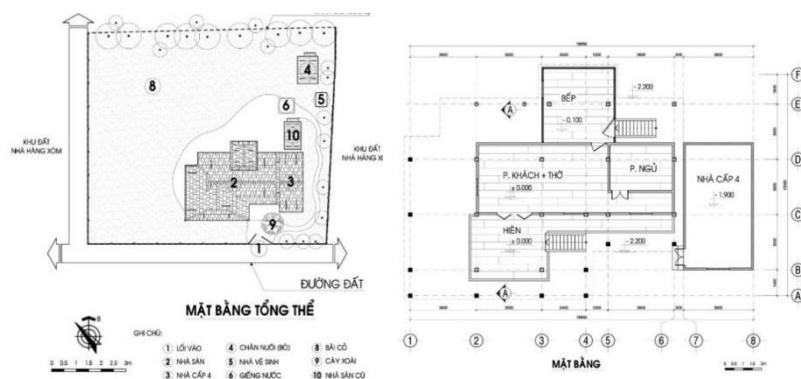
- **Không gian chính:** Ngoài các chức năng cũ đã bổ sung thêm không gian bàn thờ tổ tiên, thờ phật tương tự như người Kinh. (xem hình 2.7 và hình 2.9).

- **Phòng ngủ:** Trước kia người Chăm H'roi sử dụng không gian chính cũng là phòng ngủ, chức năng phòng ngủ riêng tư hơn được thêm vào sau này.

- **Không gian phụ:** Trước được sử dụng làm bếp nửa kín nửa mở hoặc nằm trong không gian chính, sau này được ngăn chia thành không gian riêng liên hệ qua một lớp cửa hoặc tách hẳn ra ngoài nhà sàn.

- **Hiên:** Chức năng này dần giảm quy mô và đôi khi mất đi trong bố cục tổng thể của một ngôi nhà người Chăm H'roi. (xem hình 2.10).

- **Nhà cấp 4:** Do nhà nước cấp cho người Chăm H'roi và các dân tộc khác sinh sống. (xem hình 2.7 và 2.8).

Hình 2.6 và 2.7. Mặt bằng tổng thể và mặt bằng nhà người Chăm H'roi, trường thôn Tân Hiệp (Thôn Tân Hiệp, Xã Sơn Hội - Huyện Sơn Hòa - Tỉnh Phú Yên) Nguồn: Tác giả

Hình 2.8. Nhà người Chăm H'roi làm trường thôn, dạng mái ngói vách gỗ, có nhà cấp 4 (Thôn Tân Hiệp, Xã Sơn Hội - Huyện Sơn Hòa - Tỉnh Phú Yên). Nguồn: Tác giả

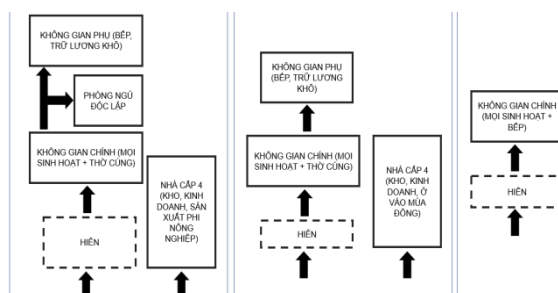
Hình 2.9. Những thay đổi trong không gian chính của nhà người Chăm H'roi, trưởng thôn Tân Hiệp (Thôn Tân Hiệp, Xã Sơn Hội – Huyện Sơn Hòa - Tỉnh Phú Yên). Nguồn: Tác giả

Hình 2.10. Nhà Chăm H'roi không có hiên truyền thống (Thôn Hà Rai, Xã Xuân Lãnh - Huyện Đồng Xuân - Tỉnh Phú Yên). Nguồn: Tác giả

*** Biến đổi trong dây chuyền công năng nhà ở người Chăm H'roi**

Qua thực tế cho thấy, chuyển đổi trong đời sống dân cư người Chăm H'roi từ cơ cấu lao động thuần nông sang lao động phi nông nghiệp, đã tác động làm biến đổi kiến trúc nhà ở truyền thống sang dạng nhà ở mới có nhiều sự thay đổi để thích nghi. Đa phần những nhà ở mới hình thành hoặc chuyển đổi sau này chưa hoàn chỉnh về mặt nội dung lẫn hình thức kiến trúc, không còn chứa đựng những giá trị về văn hóa vật chất và tinh thần của loại hình nhà ở truyền thống xa xưa, từ đó làm phá vỡ cảnh quan kiến trúc, không còn sự hài hòa với khung cảnh làng nằm trong núi đồi như nó vốn có trước kia. Nghiên cứu về thực trạng này là cần thiết nhằm gìn giữ những giá trị của loại hình kiến trúc nhà ở truyền thống người dân Chăm H'roi góp phần phát triển nền kiến trúc cộng đồng các dân tộc Việt Nam hiện đại nhưng đậm đà bản sắc (xem sơ đồ 2.1).

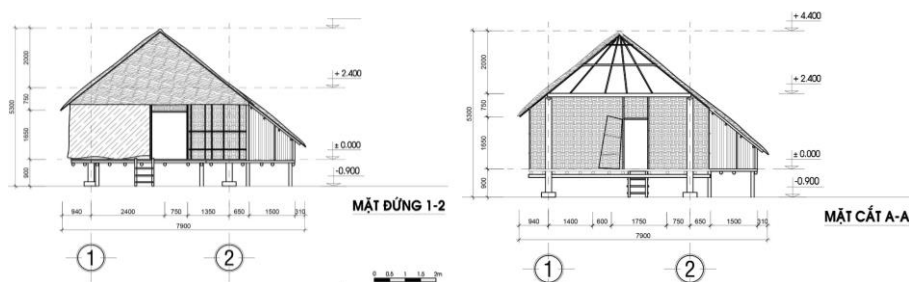

(a) (b) (c)

Sơ đồ 2.1. Sơ đồ không gian bố cục nhà theo lối: (a) một chức năng riêng biệt; (b) kết hợp đa năng; (c) tối giản cho hộ nghèo nhập cư tự phát. Nguồn: Tác giả

2.2.3. Biến đổi trong hệ kết cấu và vật liệu xây dựng nhà ở người Chăm H'roi

Loại hình nhà tranh vách, phân tre truyền thống với những đặc trưng rất riêng về mặt kết cấu nhà sàn, vật liệu địa phương tuy rất đơn giản song sự liên kết giữa các bộ phận luôn phù hợp, cân xứng đem lại sự bền vững và tính thẩm mỹ cho ngôi nhà.

Hình 2.11. Mặt đứng chính và mặt cắt nhà dạng mái tranh phân tre truyền thống người Chăm H'roi (Thôn Tân Lương, Xã Sơn Hội - Huyện Sơn Hòa - Tỉnh Phú Yên). Nguồn: Tác giả

Ngôi nhà ở truyền thống mái tranh và vách phân tre đã có nhiều thay đổi kể từ khi những nhóm thợ người Kinh xây dựng nhà ở cho các đồng bào dân tộc thiểu số vùng cao, người Chăm H'roi đã tiếp cận những giải pháp kết cấu và vật liệu của người Kinh. Hai hướng phát triển điển hình của hệ kết cấu và vật liệu:

- **Giữ nguyên hình thức kiến trúc truyền thống và thay đổi vật liệu:** Vật liệu bao che là các vật liệu do người Kinh mang từ đồng bằng lên là tôn, bạt, cước, bê tông cốt thép, ...

- **Thay đổi hình thức kiến trúc truyền thống và thay đổi vật liệu:** Xuất hiện các trụ bê tông thay thế trụ gỗ, hệ vì kèo được gia công phức tạp hơn, sử dụng liên kết mộng thay vì dây buộc hoặc đóng đinh như truyền thống. Hệ vì kèo liên kết với cột có đặc điểm giao thoa giữa người Kinh và người Chăm ở chi tiết cột lồng giữa nhà, tượng trưng “chày” và “cối”- đặc điểm của văn hóa phồn thực Chăm-pa (xem hình 2.12). Nhà cấp 4 do nhà nước xây dựng có hệ tường gạch chịu lực, vì kèo gỗ đỡ mái, mái lợp ngói như nhà ở người Kinh.

Hình 2.12. Mặt đứng và mặt cắt nhà người Chăm H'roi, trường thôn Tân Hiệp (Thôn Tân Hiệp, Xã Sơn Hội - Huyện Sơn Hòa - Tỉnh Phú Yên). Nguồn: Tác giả

2.2.4. Biến đổi trong hình thức kiến trúc và chi tiết trang trí nhà ở người Chăm H'roi

Do đặc điểm tín ngưỡng nên người Chăm H'roi tin vào thế giới sau cái chết. Thể hiện rõ nét qua việc không thờ phụng trong nhà, ngôi mộ của người đã mất được trang trí cầu kỳ và được chôn cất theo toàn bộ vật dụng cá nhân. Ngôi nhà ở đơn giản và không chú trọng vào trang trí. Cuộc sống hiện tại đơn giản và có khi tạm bợ hơn sau cái chết.

Hình 2.11. Nhà Chăm H'roi dạng mái tranh phên tre . Huyện Sơn Hòa, Phú Yên.

Nguồn: Tác giả

Quan niệm này chỉ thay đổi khi có sự tái định cư, quá trình đô thị hóa và tiếp xúc với cộng đồng người Kinh. Ngôi nhà chú trọng việc trang trí hơn, nhưng họa tiết trang trí xuất hiện trong các chi tiết cột, vì kèo, diềm mái,... Trên các đầu kèo thường chạm nổi hình long phù, mặt kèo trang trí những đường kẻ chỉ hay diềm hoa lá. Đặc biệt trên các kèo hiên thường trang trí hình cá chép hay giao long. Đôi khi hiên trước được xử lý nâng cao, rộng thoáng, với mục đích để làm các rui tàu trang trí các phù điêu theo mô-típ điển tích cổ. Trên các kèo chính hay các trụ chịu lực đều có đánh dấu bằng chữ Nôm (xem hình 2.12).

Hình 2.12. Một số chi tiết trang trí học hỏi từ người Kinh của nhà ở người Chăm H'roi sau tái định cư . Nguồn: Tác giả

3. NHỮNG ĐỀ XUẤT CHO VIỆC QUẢN LÝ QUỸ KIẾN TRÚC NHÀ Ở TRUYỀN THỐNG VÀ PHÁT TRIỂN KIẾN TRÚC NHÀ Ở MỚI NGƯỜI CHĂM H'ROI, KHU VỰC PHÚ YÊN

3.1. Bảo tồn thích ứng quỹ di sản nhà ở truyền thống người Chăm H'roi khu vực Phú Yên

“Bảo tồn “thích ứng”, đó là bảo tồn tích hợp các giá trị, chuyển tiếp giá trị và bổ sung các giá trị của di sản phù hợp với bối cảnh của cuộc sống đương đại...Phương pháp bảo tồn thích ứng rất phù hợp với mục tiêu phát triển, tạo lập không gian có bản sắc văn hóa trong quy hoạch nông thôn mới. Vì vậy, có thể vận dụng vào công tác bảo tồn các di sản làng truyền thống”. [3]

Để công tác bảo tồn và nâng cao giá trị Quỹ di sản kiến trúc nhà ở truyền thống người Chăm H'roi- Khu vực Phú yên có những hiệu quả tích cực thì trước hết cần phải:

- + Xác định, chỉ rõ các giá trị, các đặc trưng về kiến trúc, tổ chức không gian kiến trúc của nhà ở người Chăm H'roi truyền thống;

- + Đánh giá thực trạng, sự biến đổi về mặt hình thức kiến trúc, không gian kiến trúc, chức năng sử dụng... Nhà ở người Chăm H'roi trong bối cảnh của quá trình đô thị hóa,

- + Xác định rõ những thách thức và khó khăn gặp phải trong công tác bảo tồn và nâng cao giá trị di sản, định hướng những giải pháp nhằm giải quyết, dung hòa tốt mâu thuẫn giữa hai khía cạnh bảo tồn di sản và phát triển đô thị;

- + Chú trọng nâng cao nhận thức và kêu gọi sự tham gia tích cực của cộng đồng trong công tác bảo tồn và nâng cao giá trị di sản; khai thác, sử dụng nguồn tài nguyên di sản hợp lý, tránh phát triển du lịch ồ ạt và đặt biệt là đẩy mạnh công tác quản lý di sản.

- + Cần nhanh chóng xây dựng các tiêu chí đánh giá, xếp loại và phân loại các làng cổ, các nhà ở truyền thống người Chăm H'roi làm cơ sở cho việc bảo tồn và nâng cao giá trị.

- + Đề xuất các giải pháp bảo tồn và nâng cao giá trị nhà ở truyền thống người Chăm H'roi theo hướng phục vụ du lịch đặc biệt hướng đến du lịch cộng đồng, du lịch văn hóa, du lịch bản địa.

3.2. Một số kiến nghị, đề xuất cho việc quản lý, phát triển kiến trúc nhà ở mới cho người Chăm H'roi khu vực Phú Yên trong giai đoạn hiện nay

- + Nhà nước cần đưa ra các chính sách quản lý, định hướng quy hoạch, bảo tồn, phát triển kiến trúc nhà ở người Chăm H'roi giai đoạn mới hiện nay.

- + Cần đề xuất ra các mẫu thiết kế tiêu chuẩn cho các loại hình nhà ở người Chăm H'roi sao cho phù hợp với tiến trình phát triển của xã hội trong thời kỳ đô thị hoá.

+ Các khu dân cư mới phải được quy hoạch tổng thể và quản lý xây dựng từ hạ tầng đến kiến trúc công trình. Lựa chọn các loại vật liệu xây dựng địa phương cho phù hợp với loại hình nhà ở người Chăm H'roi mới có tính toán đến giải pháp chống bão, lụt.

+ Khuôn viên khu đất dành cho xây dựng nhà ở người Chăm H'roi phải đảm bảo đủ diện tích nhằm xây dựng phát triển hình thái nhà ở sinh hoạt gia đình và làm nghề phụ, có kết hợp kinh doanh dịch vụ nhỏ tại nhà. Nhà ở phải giữ lại kiến trúc và công năng của không gian chính ngôi nhà truyền thống, kết hợp các chức năng mới vào không gian phụ.

+ Nhà ở người Chăm H'roi cần được quy định về diện tích chiếm đất, chiều cao công trình, diện tích sàn, khoảng lùi so với chỉ giới quy hoạch, các công năng phù hợp với nhu cầu nhà ở người Chăm H'roi mới, tỷ lệ % diện tích trồng cây xanh, mặt nước trong khuôn viên khu đất xây dựng nhà ở.

4. KẾT LUẬN

Nhiều năm qua, quá trình tái định cư tự phát, quá trình đô thị hóa đã hình thành nên những làng người Chăm H'roi mới mất dần các đặc điểm truyền thống. Đô thị hóa tại các vùng nông thôn và vùng cao đã làm sự thay đổi trong nhận thức của người dân: Từ lối sống hướng đến sinh hoạt cộng đồng sang hướng về bên trong, từ lối sống theo một gia đình lớn sang nhiều gia đình nhỏ độc lập. Ngôi nhà ở của người Chăm H'roi đã biến đổi thành nhiều hình thái khác nhau như: Không gian bố cục theo lối một chức năng riêng biệt, không gian bố cục theo lối kết hợp đa năng, không gian riêng rẽ và hỗn hợp giữa ở và sản xuất nông nghiệp, phi nông nghiệp. Quá trình tái định cư theo trục đường bê tông liên thôn, liên xã đã hình thành nên một bố cục chuỗi điểm mới, có nhiều điểm khác biệt so với bố cục chuỗi điểm và bố cục hội tụ- hướng tâm truyền thống. Kiến trúc nhà ở người Chăm H'roi cũng thay đổi dần, từ "ngói hóa", "tôn hóa" đến "bê-tông hóa". Hình ảnh những nếp nhà tranh tre, ẩn hiện trong cao nguyên, núi đồi đã trở thành dấu ấn quen thuộc tự bao đời nay dần phai nhạt, trở thành những tụ điểm dân cư mới, rất khó để mà nhận diện và phân biệt được là làng của người Chăm H'roi hay là của một dân tộc khác bởi có những nét tương đồng và lai tạp với người Kinh.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1]. Võ Hoàng Vũ, (2021), *Nghiên cứu sự biến đổi nhà ở người Chăm H'roi, khu vực Phú Yên và đề xuất các giải pháp nhằm bảo tồn thích ứng*, Luận văn thạc sĩ kiến trúc, Khoa Kiến trúc - Trường Đại học Khoa học Huế.
- [2]. TS.Kts.Trịnh Hồng Việt; Ths.Kts. Tạ Kim Sơn; Kts Võ Hoàng Vũ; Ths.Kts. Đặng Duy Linh, (2020), *Kiến trúc nhà ở người dân tộc Chăm huyện Sơn Hòa và Đồng Xuân tỉnh Phú Yên*, NXB Xây dựng, Hà Nội.
- [3]. Phạm Hùng Cường, Bảo tồn thích ứng các di sản làng xã truyền thống trong qui hoạch nông thôn mới, <https://www.tapchikientruc.com.vn/chuyen-muc/bao-ton-thich-ung-cac-di-san-lang-xa-truyen-thong-trong-quy-hoach-nong-thon-moi.html>
- [4]. <https://123docz.net/document/3922631-do-thi-hoa-va-qua-trinh-phat-trien-do-thi.htm>
- [5]. <https://moc.gov.vn/tl/tin-tuc/49654/qua-trinh-do-thi-hoa-va-su-tac-dong-toi-khu-vuc-nong-thon.aspx>

TRANSFORMATIONS OF TRADITIONAL HOUSES OF H'ROI CHAM PEOPLE
IN PHU YEN AREA UNDER THE IMPACT OF THE URBANIZATIONVo Hoang Vu^{1,2}, Bui Thi Hieu¹¹ University of Sciences, Hue University² Central University of Civil Engineering

Email: vohoangvu@muce.edu.vn, hieuhuy81@gmail.com

ABSTRACT

With characteristics of architecture, decorative arts, history, culture, and traditions, the traditional houses of H'roi people in Phu Yen area are considered valuable heritages. However, the housing architecture of Cham H'roi residents alters in terms of garden layouts, architectural form, and usability after several historical upheavals, socio-economic developments, population growth, resettlement, the laxity of the management of planning and development of housing architecture, and especially the issues of urbanization. The image of the H'roi Cham traditional houses, imbued with national cultural identity, is gradually disappearing. Based on field surveys (photography, measuring and drawing the current situation, interview...) and comparative methods, this study aims to assess the current status of housing changes of the Cham H'roi in Phu Yen area in the context of urbanization. Thus, it will serve as the basis for proposing orientations and solutions for adaptive conservation.

Keywords: Cham H'roi, house, transformation, conservation

Võ Hoàng Vũ sinh ngày 09/01/1992 tại Phú Yên. Năm 2015, ông tốt nghiệp Kiến trúc sư tại trường Đại học Kiến trúc TP.HCM. Năm 2021, ông hoàn thành chương trình thạc sĩ chuyên ngành Kiến trúc tại trường Đại học Khoa học, Đại học Huế. Hiện nay ông là giảng viên khoa Kiến trúc trường Đại học Xây dựng Miền Trung.

Lĩnh vực nghiên cứu: Kiến trúc nhà ở truyền thống. Áp dụng công nghệ trong đào tạo Kiến trúc sư.

Bùi Thị Hiếu sinh ngày 29/08/1981 tại Huế. Năm 2004, bà tốt nghiệp Kiến trúc sư tại trường Đại học Kiến Trúc Hà Nội. Năm 2010, bà hoàn thành chương trình thạc sĩ, hợp tác giữa trường Đại học Kiến trúc Hà Nội và trường Đại học Kiến trúc Toulouse, Pháp. Năm 2014, bà lấy bằng tiến sĩ chuyên ngành Kiến trúc của trường Đại học Kiến Trúc Grenoble, Pháp. Hiện bà công tác giảng dạy tại khoa Kiến trúc, trường Đại học khoa học Huế.

Lĩnh vực nghiên cứu: Kiến trúc nhà ở, Thiết kế đô thị, Bảo tồn di sản và Phát triển bền vững.